

Σ Υ Ν Α Ν Τ Η Σ Ε Ι Σ

* Μικρές Δοκιμές Συγκριτικής Φιλολογίας *
Επιμέλεια: Δημήτρης Ἀγγελᾶτος

Η ΝΥΧΤΑ ΚΑΙ Η ΑΓΙΟΤΗΤΑ
(L.-F. Céline - J. Genet)

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΑ όπως τό *Ταξίδι στά βάθη τῆς νύχτας* (1932) τοῦ Céline καί τό *Ἡ Παναγία τῶν λουλουδιῶν* (1949) τοῦ Genet¹, θά μπορούσαν θαυμάσια νά συνοψισθοῦν μέ προσδιορισμούς ἀνάλογους τοῦ ἐπιθετικῆς κλίματος, τῶν ἰσχυρῶν δονήσεων πού νιώθει ὁ ἀναγνώστης ὄχι μόνο κατά τή διάρκεια τῆς ἀνάγνωσης — αὐτό εἶναι ἕνα θέμα — ἀλλά ἰδιαίτερα ὕστερα ἀπό αὐτή.

Ἡ βία πού θεματοποιεῖται σχεδόν ἀνά πάσα στιγμή, καί ἡ ἐκρηκτική εἰκονοποιία τῆς, στροβιλίζεται ἀνεξέλεγκτα στίς σελίδες τῶν κειμένων αὐτῶν χωρίς κανένα ὁρατό πέρασ, χωρίς νά κατευθύνεται μ' ἄλλα λόγια πρὸς ἕναν κάποιο στόχο² καί τό κυριότερο, χωρίς νά τίθεται σέ μιά «διορθωτική» τροχιά, πράγμα πού ἐνδεχομένως θά ἀναδείκνυε καί τή διαλεκτική τοῦ σχήματος: ἄρση - θέση. Ἡ βία ἐδῶ εἶναι **τυφλή**, τό Κακό εἶναι **τυφλό**: ἀπλώνεται καί ἐκβάλλει παντοῦ, ἀνοίγει ἐκτροχιαστικά τά μυθιστορήματα — ἀλλά καί ὀλόκληρο, θά τολμοῦσε νά πεί κανείς, τό ἔργο τῶν δύο συγγραφέων — πρὸς ὅλες τίς δυνατές κατευθύνσεις — αὐτό ἀναδεικνύει τήν ἀφηγηματική ὀργάνωσή τους καί ὅπωςδήποτε τή (μυθιστορηματική) σοφία πού κουβαλοῦν.

Ἐνας κόσμος ἀποτροπιαστικός ἐπιβάλλει τήν παρουσία του (:πόλεμος, φυλακές, ἄσυλα, δολοφονίες, καταπιεστικές «οπιήρες», καταδότες, ἀδίστατοι τύποι πού δέν δυσκολεύονται μπροστά στό ἀπεχθέστερο ἔγκλημα, σχέσεις ἕτερο καί ὁμοφυλοφιλικές ἀσυγκράτητα

ἐξουσιαστικές), μέσα στόν ὁποῖο ἔχουν σαπίσει ὅλα τά στηρίγματα τοῦ παραδοσιακοῦ οὐμανισμοῦ, συμπεριλαμβανομένης καί τῆς Τέχνης πού τοῦ ἀναλογεῖ, ἔχουν ἀποκαθηλωθεῖ ὅλες οἱ ἀξίες του: ἡ ἀνατροπή αὐτή φέρνει στό προσκήνιο τοῦ μυθιστορηματικοῦ τόν ἀληθινό ἥρωά του, τόν **ταπεινωμένο** ἄνθρωπο αὐτόν πού ἐξυψούμενος στά οὐράνια, φθάνει καί ἀγγίζει τήν ἴδια στιγμή τόν πάτο, ζεῖ θρασύτατα τή μικρότητα καί τή χυδαιότητα μέσα του καί γύρω του μέχρι τό κόκαλο, μιά δυσωδία ἀηδιαστική πού κάνει τά γόνατα καί τοῦ πύ ἀνθεκτικοῦ νά λυγίζουν, κερδίζοντας μιά σοφία πού ἀνατινάζει τά ἐπινοήματα τῆς μεταφυσικῆς ὑπέρβασης, τήν **αὐθεντικότητα**, τό Ἐποκείμενο καί τήν ἀγρυπνα περιφρουρούμενη αὐτοτέλεια του.

Ὁ ἐξευτελισμένος, ταπεινωμένος ἥρωας εἶναι ὁ φρικιαστικός κλόουν πού ἀποθεώνει μέσα σέ μιά παραληρηματική λαμπρότητα τόν ἑαυτό του καί ὅ,τι τόν περιβάλλει ἡ τρέλα αὐτή καί μαζί ὁ τρομερός φόβος τῆς ἀποκάλυψης πού παραλύει τά μέλη (στόν ψευτο-τραυματία ἥρωα τοῦ Céline²), εἶναι οἱ δυνάμεις πού ἐλκύουν καί γοητεύουν ἀναπόδραστα: «Μοῦ ἦταν δύσκολο νά βρῶ κάτι πύ δυνατό, νά προσθέσω κάτι ἀκόμα σέ τέτοιες ὑπερβολές, καί πάρ' ὅλ' αὐτά κανένας στό νοσοκομεῖο δέν παραιτεῖτο, ποιός θά ἦταν αὐτός μεταξύ μας, κατιλιημμένος ἀπό ἀμύλλα, πού θά ἐφεύρισκε καλύτερα ἀπ' τόν ἄλλον "ῶραϊες πολεμικές σελίδες", ὅπου θά φιγουράριζαν θαυ-

μάσια. Ζούσαμε ένα μεγάλο μυθιστόρημα κινήσεων, στο περσι φανταστικών προσώπων, πού στο βάθος τους, άστειο, τρέμαμε μ' όλο τό περιεχόμενο τής σάρκας μας καί τής ψυχής μας. Θά μās έκαναν νά φτύσουμε αίμα άν μās έπιαναν στ' άλλήθεια. 'Ο πόλεμος ήταν ώριμος»³.

'Εδώ όλοι οι ήρωες έπιθυμούν βαθιά τήν ένταση, τόν ήλιο πού άκτινοβολεί θριαμβευτικά πάνω τους, πάνω σέ φασκιωμένα μέ έπιδέσμους άνθρωποειδή, πάνω στο έκτροχιαστικό φιάσκο τής «άνθρώπινης ούσίας» καί του ήρωισμού: «Τό γεγονός τής άπαγγελίας έγινε ουτήν Κομενί Φρανσέζ, ένα άιόγευμα, όπως τό είπαν, ποιητικό. Κάλεσαν όλο τό νοσοκομείο. "Όταν εμφανίστηκε στή σκηνή ή κοκκινομάλλα μου, τρέμοντας, άπαγγέλλοντας, ή κίνηση μεγαλειώδης, ή σιλουέτα μέχρι κάτω τυλιγμένη στίς πτυχές τής τριχρωμής πού είχαν γίνει επιτέλους ήδονικές, ήταν τό σημά σ' όλη τήν αίθουσα, όρθια, νά προκαλεί μιά άπό κείνες τίς έπευφημίες πού δέν είχαν τελειωμό. [...] Φθάνοντας στ' άπόγειο μās περιόδου, τήν πιό θερμή του κομματιού, άπευθυνόμενη στο θεωρείο πού ήμασταν, ό Μπρανλεντόρ κι εγώ, καί μερικοί άλλοι τραυματίες, ή καλλιτέχνης, μέ τά δύο θαυμάσια μπράτσα της τεντωμένα φάνηκε πώς δινόταν στον πιό ήρωικό άπό μās. [...] Τό κοινό μάντεψε τό νόημα τής καλλιτεχνικής προσφοράς καί, όλη ή σάλα γυρισμένη προς τό μέρος μας, ουρλιάζοντας άπό χαρά, συνεπαρμένη, τρέμουσα, ζητούσε τόν ήρωα. / 'Ο Μπρανλεντόρ είχε πιάσει όλο τό μπροστινό του θεωρείου, καί μās ξεπέραγε όλους, άφοϋ μπορούσε νά μās κρύψει όλους πίσω άπ' τούς έπιδέσμους του. Τό 'κανε έπίτηδες ό αίσχρός. / 'Αλλά δύο άπ' τούς συναδέλφους μας, πού 'χαν άνεβεί σέ καρέκλες πίσω του, κατάφεραν νά τούς θαυμάσει τό πλήθος, άπό πάνω άπ' τό κεφάλι του καί τούς ώμους του. Τούς χειροκρότησαν, έσπασαν τό σύμπαν. "Μά πρόκειται για μένα! παρ ά λίγο νά φωνάξω εκείνη τή στιγμή. Για μένα μόνο!" [...] Τελικά

πήρε εκείνος τή γαδάθα. Θριαμβευτής, έμεινε μοναχός του, όπως ήθελε, για νά εισπράξει τόν τεράστιο σεβασμό»⁴.

Τό ψεύτικο διάδημα άπό μαργαριτάρια, τής θεάς του Genet⁵, πού γλιστρά άπό τά μαλλιά της καί σκορπίζεται στο δάπεδο ενός μπάρ παρουσία, όλων των άλλων ευγενών «τιτλούχων», εκτρέπει τήν καθιερωμένη «στέψη» της: «Ἡ θεά ξεσπάει σέ γέλια τρανταχτά. Τό μαργαριταρένιο στέμμα της πέφτει καταγής καί γίνεται χίλια κομμάτια. Άκολουθούν συλλυπητήρια πού ή χαιρεκακία τά πλουτίζει μέ ποικίλους τονικούς χρωματισμούς: «Ἡ θεά έχει άπόστεμμα!... "Έξοχο! ήν Καθαίρεση τής ζωής της!... "Άμοιρη Ρήγισσα 'Εξόριστη!...». Οί μικρές πέρες κατακυλοϋν πάνω στο πίτουρο πού είναι σκορπισμένο στο πάτωμα, όπου μοιάζουν άπαράλλαχτα μέ τίς γυάλινες πέρες πού οι πλανέμποροι πουλάνε για ψωροδεκάρες στα παιδιά»⁶.

'Εξωθείται έτσι προκλητικά νά βρεί άλλον τρόπο «στέψης» πού καθοσιώνεται σέ μιά γκροτέσκα σκηνή μέ κυρίαρχο τό γέλιο της, τό γέλιο ενός πλήρως άντεστραμμένου 'Υποκειμένου: «Μέσα στο μπάρ, έχουν πέσει ξαφνικά όλες οι άδελφές στα γόνατα. Μόνον οι άντρες όρθώνονται σάν όβελίσκοι. Ξεσπάει τότε ή θεά σ' ένα καταρρακτώδες γέλιο πού μπαίνει σάν τρυπάνι σ' όλα τά τύμπανα. "Όλοι βρίσκονται σέ στάση άναμονής γιατί αυτό τό γέλιο είναι τό σινιάλο της. Άπ' τ' άνοιχτό της στόμα ξερριζώνει τή μασέλα της, τή στήνει πάνω στο κρανίο της καί μ' έναν κόμπο στο λαμό μά νικηφόρα, μέ τή φωνή της άλλαγμένη (καί μέ τά χείλια ρουφηγμένα μέσ στο στόμα) άλαλάζει: "Λοιπόν, κυρίες μου, άς πā νά γαμηθούνε όλοι, εγώ βασίλισσα θά γίνω όπωσδήποτε".

"Όταν είπα πώς ή θεά ήταν φτιαγμένη άπό καθαρό νερό, θά έπρεπε νά είχα διευκρινίσει πώς ήταν σμιλεμένη σέ δάκρυα. Τό νά κάνει όμως αυτή της τή χειρονομία δέν ήταν τίποτα προστά στο ψυχικό μεγαλείο πού χρειάστηκε για νά προχωρήσει στήν έπόμενη: νά ξαναπάρει τή μασέλα άπ' τά μαλλιά της

καί νά τήν ξαναχώσει μέσ στό στόμα»⁷.

Ἡ ἐπιθυμία τῆς θεᾶς νά πάει ὡς τά ἄκρα, ἀναποδογυρίζοντας τά πάντα στό διάβα τῆς, τήν ἀποθεώνει, ὅπως λίγο παρακάτω συμβαίνει τό ἴδιο μέ τόν ἐραστή - προστάτη τῆς Μινιόν: «Χεσμένος ὁ Μινιόν, αὐτό τό πυρίμορφο ὄχημα τῆς εὐγενικῆς μορφῆς, ἡ λικνυστόπυγος χαρμονή τῆς Κτίσης, τό γέννημα καί θρέμμα τῆς οὐρανότητας τῶν ἀγγέλων, αὐτός, ἡ κόχλος ἢ προαγαγοῦσα ὤμος ἀσάλευτους ἀγάλματος!»⁸.

Τυφλές ἐπιθυμίες σέ κάθε στροφῇ αὐτῶν τῶν μυθιστορημάτων ἀπό ἥρωες ἢ λοιπιμένους τοῦ Céline καί τοῦ Genet, ἀπό ἀκούραστους σχινοβάτες πού δεισοδύουν μέσα στή νύχτα καί δέν

ἐγκαταλείπουν πιά τό δάθος.

Δημήτρης Ἀγγελᾶτος

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Λ.-Φ. Σελίν, *Ταξίδι στή δάθη τῆς νύχτας*, (μετφρ.: Ἀλίκη Γιατρούκου - Fossi), Ἀθήνα, Ἐστία, 1986. Ζάν Ζενέ, *Ἡ Παναγία τῶν λουλουδιῶν*, (μετφρ.: Δ. Δημητριάδης), Ἀθήνα, Ἐξάντας, 1976.
2. Λ.-Φ. Σελίν, *Ταξίδι...*, 122-126.
3. Ὁ.π., 123.
4. Ὁ.π., 124-125.
5. Ζάν Ζενέ, *Ἡ Παναγία...*, 164-185.
6. Ὁ.π., 172.
7. Ὁ.π.
8. Ὁ.π., 231.